

Terviseameti 2016. a aruanne tootlustamise korraldamise valdkonnas.

1. Järelevalve üldtulemused tootlustamise korraldamise valdkonnas

Järelevalvet haridus- ja sotsiaalasutustes tootlustamise korraldamise üle teostati 2016. aastal lähtudes ohuprognosist. Kontrolliprioriteetide määramisel võeti arvesse valdkonna eripärad ning varasemate kontrollide tulemused. Tulenevalt 2016. a ohuprognosist olid kõik tootlustamisteenust osutavad objektid väikese ohutasemega (v.a. tootlustamine laste või täiskasvanute ööpäevaringsetes hoolekandeesutustes ja noorte püsilaagrites). Inspeksioone nendel objektidel viidi läbi ohu hindamise kriteeriumite alusel (järelevalve tulemused, kaebuste olemasolu, haigestumise tase, teenuse kestvus/pikkus, uus tootlustaja/teenuse pakkuja).

Tabel 1. tutvustab 2016. aasta järelevalvet üldandmetega tootlustamise korraldamise valdkonnas.

Tabel 1 Tootlustamise korraldamise valdkonnas teostatud järelevalve üldandmed 2016. a

	Tegutsevate objektide arv	Kontrollitud objektide arv	Ettekirjutuste arv	Kaebused		
				Üldarv	Objektiivselt (nt. laboratoorselt)	Põhjendatud
Tootlustamine koolieelsetes lasteasutustes	731	413	0	7	2	1
Tootlustamine koolides	581	301	0	2	0	1
Tootlustamine noortelaagrites	27	25	0	0	0	0
Tootlustamine laste hoolekandeesutustes	47	4	0	0	0	0
Täiskasvanute hoolekandeesutused	213	102	0	0	0	0
Erihoolekandeteenused	153					
Tootlustamine asenduskodudes	68	27	0	0	0	0
Tootlustamine tervishoiuasutustes	51	11	0	1	0	0
Tootlustamine kinnipidamisasutustes	18	1	0	8	0	0

Kokku laekus Terviseametile aasta jooksul 18 kaebust haridus- ja sotsiaalasutustes toitlustamise korraldamise teemal, neist 2 kaebust oli põhjendatud. Avastatud puudused olid 2016. a jooksul kõrvaldatud.

Kaebused lasteaedades

Aasta jooksul registreeriti lasteaedades seitse kaebust toitlustamise korraldamise osas, nendest üks oli põhjendatud.

- ✓ Ida talitusele esitati üks kaebus liiga vürtsika toidu kohta. Talituse ettepanekul eemaldas toitlustaja selle menüüst ning edaspidi lõpetas selle toote kasutamise.
- ✓ Lõuna talitusele laekus kaks kaebust lasteaias toitlustamise korraldamise kohta, mis ei olnud põhjendatud.
- ✓ Põhja talituses neli kaebust oli seotud söögi pakkumise kellaaja, portsjoni suuruse, pakutava toidu menüüle mittevastavusega. Menetluse käigus selgus, et kaebused ei olnud põhjendatud.

Kaebused koolides

- ✓ Kokku laekus terviseametile aasta jooksul kaks kaebust (Põhja talituses). Kaebuste põhjuseks oli koolilõuna ettenähtust varasem kellaeg; nendest üks kaebus oli põhjendatud. Menetluse tulemusena viidi koolilõuna söögiajad nõuetega vastavusse.

Kaebused tervishoiuteenust osutavates asutustes

- ✓ Põhja talitusele saabus 2016. aastal üks kaebus, mis seisnes pakutava toidu madalas toiduenergia sisalduses ning ebapiisavas kvaliteedis. Kaebus oli põhjendatud, kuna mõnede vanuserühmade toit ei vastanud nõuetele toiduenergia ja/või põhitoitainete sisalduse osas. avastatud puuduste alusel alustati menetlus.

Kaebused kinnipidamisasutustes

- ✓ Lõuna talituses oli 2016. aastal üks kaebus, mis puudutas toiduohutuse valdkonda ning oli edasi suunatud Tartumaa veterinaarikeskusesse menetlemiseks.
- ✓ Põhja talitusesse laekus seitse kaebust. Kinnipeetavad kurtsid madalate toidunormide või kehtivate nõuete mittetäitmise üle. Menetluse käigus selgus, et kaebused olid põhjendamata.

2. Terviseameti talituste korraldav töö toitlustamise korraldamise valdkonnas 2016. aastal

Lisaks plaanilistele inspekteerimistele tegid kõik terviseameti talitused tihket koostööd teiste riigiasutustega (sh Veterinaar- ja Toiduameti esinduste ja kohalike omavalitsustega).

Koostöös Pärnu omavalitsuse komisjoniga oli läbi viidud reid 5 linna koolisööklas, hinnatud menüüd, portsjoni suurust ning seda, kui palju toitu jäetakse järele.

Töö nõuetekohase koolilõuna ning lasteaiatoidu tagamiseks terviseameti, haridusasutuste ja lastevanemate esindajate poolt toimus Saaremaal ja Viljandimaal.

Terviseameti lõuna talitus on teinud koostööd linnavalitsuste haridusosakondadega ning haridusasutuste pidajatega. Jõgeva maavalitsuse infotundidel jagati teavet toitlustamise korraldusest koolides ja koolieelsetes lasteasutustes.

Põhja talituses toimus koostöö Viimsi Vallavalitsusega koolides tervislikel põhjustel teisiti toituvate laste toitlustamise korraldamise teemal. Raplamaa Laste ja noorte tervisekonverentsil tehti esitluse lasteai- ja koolitoidu järelevalvest Raplamaal.

Lisaks sellele tegeles terviseamet kodanike nõustamisega. Kokku nõustasid terviseameti talitused kodanike 672 korral.

Märkimist väärib kasvava tendentsiga lastevanemate huvi veendumuste või usuliste põhjuste tõttu haridusasutustes lastele eritoitlustamise korraldamise vastu (nt. taimetoitlased).

Talituste kaupa on korraldav töö esitatud tabelis 2.

Tabel 2 Terviseameti talituste korraldav töö 2016. aastal

Terviseameti talitus	Osalemine üritusel (maakonnas, vallas, linnas)	Avaldatud trükiseid, võetud sõna raadios, TV-s	Koostöö ametite, inspeksioonide, teadusasutustega	Korraldatud teabepäevade arv	Teabepäevade arv, kus on võetud osa lektorina	Nõustamiste arv
Ida	0	0	1	0	0	145
Lääne	5	0	0	0	0	93
Lõuna	1	0	30	0	0	130
Põhja	1	1	1	0	0	304

3. Toitlustamise korraldamine koolieelsetes lasteasutustes

2016. aastal kontrollis Terviseamet 413 lasteaeda (56,5% lasteaedadest).

Objektide hindamisel jagati kehtivad nõuded viieks osaks ning iga osa hinnati eraldi:

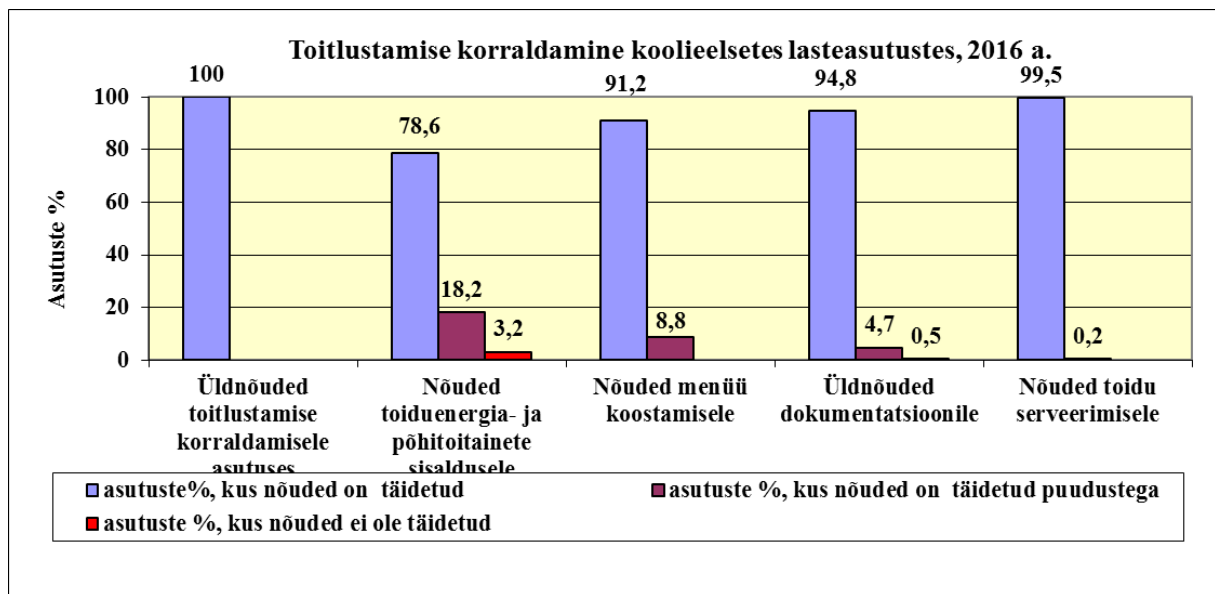
1. Üldnõuded toitlustamise korraldamisele (nt. söögiajad ja pikkused, joogivee kättesaadavus jm);

2. Nõuded toiduenergia- ja põhitoitainete sisaldusele;
3. Nõuded menüü koostamisele (nt. mitmekesisus);
4. Üldnõuded dokumentatsioonile (nt. tehnoloogilised juhendid jm);
5. Nõuded toidu serverimisele (nt. serverimistemperatuur).

Objektide hindamisel lähtuti sellest, kas nõuded olid täidetud täielikult/osaliselt/ei olnud täidetud.

Kehtivate nõuete täitmise hinnanguid tutvustab joonis 1.

Joonis 1 Lasteaialaste toitlustamise korraldamise vastavus kehtivatele nõuetele.

3.1. Jooniselt näeme, et üldnõuded toitlustamise korraldamisele oli täidetud kõigis lasteaedades 100%.

3.2. Järelevalve tulemused näitavad, et kontrollitud lasteaedades 78,6% vastas nõuetele nii toiduenergia kui ka põhitoitainete teoreetiline sisaldus. Teistes lasteaedades on olnud raskusi menüü optimaalse teoreetilise energeetilise sisalduse või põhitoitainete optimaalse osakaalu saavutamiseks. Kontrollitud lasteasutustes oli 18,2%, kus nõuded toiduenergia ja/või põhitoitainete sisaldusele olid täidetud puudustega (mõned vaadeldavatest parameetritest võisid olla normist kõrgemal või madalamal). Aasta jooksul tuvastati 3,2% asutustes, et vajalikud andmed puuduvad või esitatud andmed ei vastanud nõuetele.

Puuduste likvideerimiseks korrigeeriti menüüd (tehti menüü energiarikkamaks või suurendati portsjoneid), kontrolliti toiduenergia sisalduse arvutusi (arvutuste kontrollimise käigus tuvastati sageli probleemid oskamatuses õigesti arvestada ning kasutatud arvutiprogrammidesse on vead juba sisse programmeeritud).

3.3. Menüü koostamise osas tuvastati puudusi 8,8% asutustest.

Kontrollitud lasteaedades 24-s (5,8% kontrollitud lasteaedades) pakuti värsket kala soovituslikust harvem (kehtivate nõuete kohaselt soovitatakse värskest kalast valmistatud toitu või kalatooteid pakkuda vähemalt üks kord nädalas).

Kaheteistkümnes lasteaia pakuti puu- või köögivilju ettenähtust harvem (värskaid puuvilju pakutakse vähemalt kolm korda nädalas).

Kolmes lasteaia pakuti soovituslikust rohkem poolfabrikaate (sh viinerid, vorstid).

3.4. Dokumentatsiooni osas olid lasteaedades enamasti nõuded täidetud. Puudusi avastati 4,7% kontrollitud asutustes. Dokumentatsiooni nõuetele mittevastavusi leiti 0,5% asutustes.

3.5. Nõuded toidu serveerimisele olid täidetud peaaegu kõigis lasteaedades (99,5%).

Puudused, mille kohta olid tehtud märgukirjad ja ettepanekud:

- puudusid tehnoloogilised kaardid, kahe nädala toiduenergia-ja põhitoiainete arvestused;
- menüü ei vastanud tegelikult pakutavale toidule;
- lasteaialaste toitlustamisel ei peetud kinni söögikordade vahe pikkuse nõudest;
- menüüs puudusid kalatoidud, värskete puu- ja köögiviljade kordsus ei vastanud nõuetele. Probleemiks oli kvaliteetse kauba kättesaadavus (eriti maapiirkondades külmal hooajal);

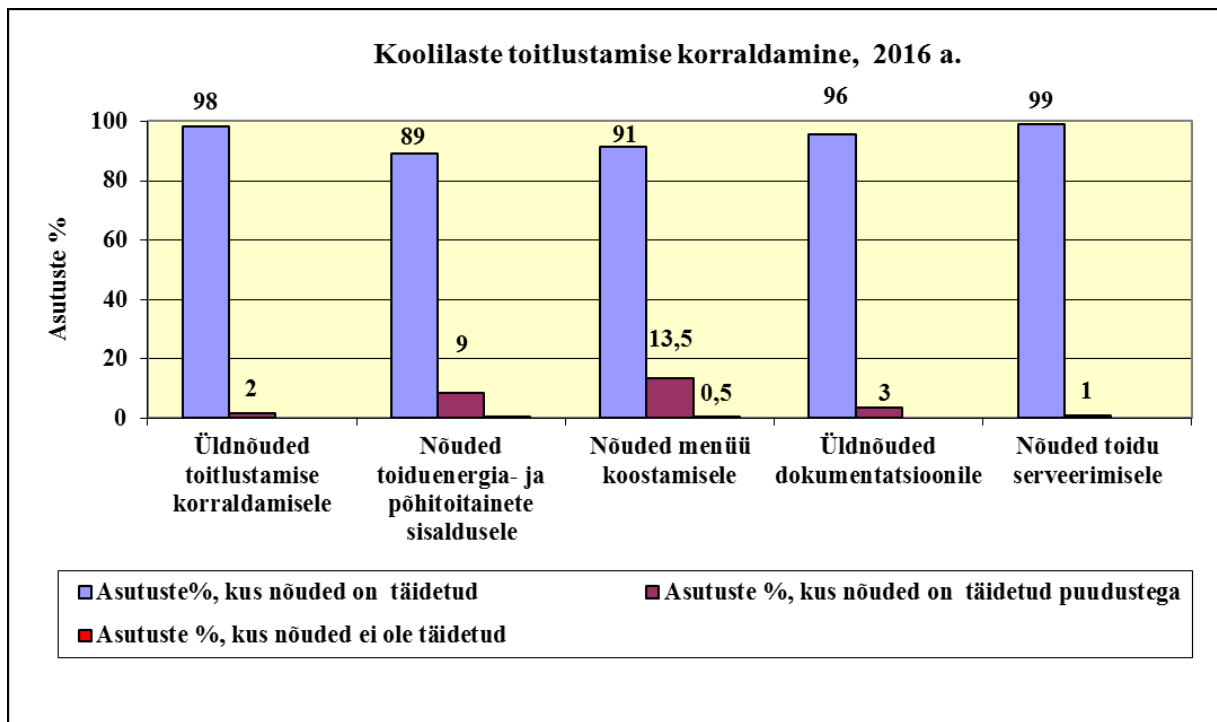
Järelevalve tulemused näitavad, et lasteaedades püütakse koostada ja pakkuda lastele nõuetele vastavat ja tasakaalustatud toitu. Toitlustajad on enamikel juhtudel avatud koostööks ning puudustele tähelepanu juhtimisel on see võimalik kiirelt lahendada.

4. Toitlustamise korraldamine koolides

2016. aastal kontrolliti toitlustamise korraldamist 301 koolis (52% koolidest). Objektide hindamisel jagati kehtivad nõuded viieks osaks.

Joonis 3 annab ülevaate järelevalve käigus koolidele antud hinnangutest.

Joonis 2 Koolilaste toitlustamise korraldamise vastavus kehtivatele nõuetele.

4.1. Üldnõuded toitlustamise korraldamisele olid täidetud 98% kontrollitud asutustes. Puudusi üldnõuete täitmise osas oli tuvastatud 2% asutustes.

4.2. Nõuded toiduenergia ja põhitoitainete sisaldusele olid täidetud 89% kontrollitud asutustest, 9% asutustest täitis nõuded osaliselt.

4.3. Menüü koostamise osas oli puudusi 13,5% koolidest ning mittevastavaks olid hinnatud menüüid 0,5% koolides.

4.4. Dokumentatsiooni vormistamise osas olid nõuded täidetud 96% koolides. Puudulikud andmed olid 3% koolis ning 1% oli see näitaja hinnatud nõuetele mittevastavaks.

4.5. Nõuded toidu serveerimisele olid peaaegu kõigis koolides täidetud 99%. puudusi oli avastatud 1% asutustes.

Puudused, mille kohta tehti 2016. aastal märgukirjad ja ettepanekud:

- menüü koostamisel oli põhiliseks probleemiks kalatoitude ning puu- ja köögiviljade pakkumise kordsus ettenähtust madalam; aset on leidnud ka olukorrad, kus puuvilju ja kala pakuti pikapäevarühma õpilastele, kuid mitte koolilõunas kõigile õpilastele;
- probleemiks jäi suurtes koolides ruumi ja söögivahetunni aja puudus;

- puuduseks oli toidu tehnoloogiliste kaartidel muutmata retseptuur (sh puuviljaprogrammi raames õpilastele pakutud puu- ja juurviljade menüüs mittekajastamine);
- puudulikud olid toiduenergia- ja põhitoainete arvestused;
- aset leidis ebapiisav menüü vaheldusrikkus ning magustoiduks kommide pakkumine;
- probleemiks oli einestamisruumi läheduses käte kuivatamise võimaluse puudumine;
- puuduseks oli lastele pakutava joogivee (eraldi kraaniga anum) kvaliteet, mis ei vastanud joogivee nõuetele;
- probleemseid olukordi on olnud koolides, mis olid liitunud PRIA koolipuuvilja ja – köögivilja programmiga: 1.–5. klassi õpilastele pakuti puuvilja, kuid vanemate kooliastmete õpilastele enam mitte.

Positiivne on, et menüü koostamisel üldjuhul välditakse poolfabrikaate ning kogu toit valmistatakse kohapeal. Maakoolid ja –lasteaiad kasutavad suuresti ka kohalikku ning hooajalist toorainet. Tähelepanu pööratakse ka pikapäevarühma õpilastele pakutava eine tervislikkusele. Koolides hommikupudru pakkumine soovijatele on laienenud ning leidnud positiivset vastukaja.

Kooli puhvetite kaubavalik on hea, puuduvad värvilised pulgakommid ja närimiskummid ning liigset suhkrut sisaldavad joogid.

5. Toitlustamise korraldamine noortelaagrites

Toitlustamise korraldamist kontrolliti 25-s noortelaagris lähtudes sotsiaalministri 23. märtsi 2012. a määruse nr 7 „Tervisekaitseõuded noorte püsilaagritele“ nõuetest. Nimetatud määruse nõuete kohaselt peab noori toitlustama kindlaksmääratud kellaegadel neli korda päevas. Söögiaeg peab kestma vähemalt 30 minutit ja toidukordade vahe ei tohi ületada nelja tundi. Kohtade arv söögisaalis peab võimaldama kõikide noorte toitlustamist ühe tunni jooksul.

Inspekterimise käigus puudusi toitlustamise korraldamises ei avastatud.

6. Toitlustamise korraldamine hoolekandeesutustes

Täiskasvanute hoolekodudes kontrolliti toitlustamise korraldamist sotsiaalministri 14. novembri 2002. a määruse nr 131 „Tervisekaitseõuded toitlustamisele tervishoiu- ja hoolekandeesutuses“ alusel.

Laste hooldekodudes/asenduskodudes kontrollitakse toitlustamise korraldamist sotsiaalministri 15. jaanuari 2008. a määruse nr 8 „Tervisekaitseõuded toitlustamisele koolieelses lasteasutuses ja koolis“ alusel.

2016. aastal kontrolliti toitlustamise korraldamist 102 täiskasvanute hoolekandeesutuses (sealhulgas ka erihoolekandeesutused), neljas laste hoolekandeesutuses ning 27 asenduskodus.

Täiskasvanute üldhooldekodudes oli hoolealustel vähemalt 3 toidukorda, kus nad said sooja toitu, mõnes hooldekodus lisaks veel õhtuode (tee, saiake, võileib). Menüü koostamisel arvestati hoolealuste seisundiga ja võimalusel ka toidueelistustega. Vajadusel toit peenestati. Teoreetiline keskmine toiduenergia ja makrotoitainete sisaldus vastas nõuetele.

Inspekteerimise käigus puudusi toitlustamise korraldamises ei avastatud.

7. Toitlustamise korraldamine tervishoiuteenust osutavates asutustes

Toitlustamise korraldamist tervishoiuteenust osutavates asutustes kontrolliti 2016. aastal 11 korda. Olukorra hindamisel lähtuti sotsiaalministri 14. novembri 2002. a määruse nr 131 „Tervisekaitseõuded toitlustamisele tervishoiu- ja hoolekandeesutuses“ nõuetest. Inspekteerimise käigus puudusi ei avastatud.

8. Toitlustamise korraldamine kinnipidamisasutustes

Toidunormide täitmist kinnipidamisasutustes kontrolliti 2016. aastal ühes asutuses. Valdkonda reguleerib sotsiaalministri 31.12.2002. a määrus nr 150 „Toidunormid kinnipidamisasutustes“. Inspekteerimise käigus rikkumisi ei avastatud.